

invenitur, ut ratio facta probat. Unde ad illam confirmationem, dicendum est illam consuetudinem, ut honesta sit, ita esse intelligendam, ut id quod datur, non sit per modum pretii, sed per modum eleemosynæ, quæ ad sustentationem orantis aliquid juvet, vel etiam per modum stipendii, maxime si oratio diuturna sit.

10. *An actus virtutum vendi possint.* — Simile modo expediendum est quod in tertia confirmatione petitur, an virtutum actus vendi possint, quatenus ab uno in alterius utilitatem fiunt. Duobus enim modis possunt actus virtutum fieri in alterius utilitatem, scilicet vel in utilitatem spiritualem, vel corporalem; quæ duplex consideratio non habet locum in oratione, et ideo non fuit in illa necessaria. Nam, licet oratio possit ordinari ad obtinendam a Deo aliquam temporalem vel corporalem utilitatem, nihilominus ipsa oratio non confert ad obtinendum illum effectum, nisi spiritualiter, et ut donum gratuitum, et ideo nec dicitur corporaliter juvare, nec sub illa ratione pretio æstimari potest. At vero per opera misericordiæ possumus juvare proximum corporaliter, non impetrando, sed præstando illi beneficium, seu servitium corporale: per eadem vero opera, ut sunt apud Deum aliquo modo meritoria, et per opera temperantiæ, ut jejunii, vel per alia opera pœnitentiæ, ut satisfactoria sunt, possumus spiritualiter proximo prodesse. Priori ergo consideratione possunt talia opera pretio æstimari, ut per se notum est, et constat ex usu et ratione, quia sunt bona corporalia et temporalia, alias nullæ actiones humanæ pretio essent æstimabiles. Item talia opera ut sic per vires naturæ fiunt, et per easdem conferunt utilitatem ob quam pretio æstimantur, unde nec ex parte principii, nec ex parte termini, nec in suo esse habent spiritualitatem. Quod vero contingat ab operante fieri in gratia, et ex gratia, ac modo supernaturali ex parte actus interni, est per accidens, nec immutat corporalis operis naturam. Posteriori autem modo talia opera erunt materia simoniæ, si vendantur, quia ut sic sunt spiritualia, et in eis omnino procedit eodem modo ratio de oratione facta. Alia, quæ in ultima confirmatione tanguntur, infra, cap. 18, tractabuntur.

CAPUT XVI.

UTRUM ACTUS SPIRITUALES, SOLI OPERANTI UTILES,
UT SIC POSSINT ESSE MATERIA SIMONIÆ.

1. *Hostiensis opinio impugnatur.* — *Abbatis sententia.* — Quæstio est valde controversa inter Doctores, an sit licitum dare alicui pecuniam, vel quid simile, ut fiat Christianus vel religiosus, vel ut sacramenta frequentet, et similia. In qua quæstione varie loquuntur Canonistæ, utunturque variis distinctionibus. Hostiensis, in cap. *Dilectus*, 2, de Simon., num. 1 et 2, distinguit inter necessaria ad salutem, ut est Baptismus, et alia non necessaria, ut religio. Et in prioribus dicit posse aliquid dari, etiam sub conditione et pacto, ut recipiatur Baptismus; in posterioribus negat. Rationem autem differentiæ non reddit, nec videtur posse dari. Quia non minus est spiritualis et supernaturalis actus ad salutem necessarius, quam non necessarius, seu qui est in consilio; si ergo per illam dationem emittitur vel venditur talis actus, in utroque erit æque malum; si vero non emittitur nec venditur, in neutro erit malum. Aliter distinguit Abbas, in dicto cap. *Cum in Ecclesie*, num. 7. Nam si pecunia detur vel promittatur solum ad removendum obstaculum conversionis, licite datur vel promittitur; si vero detur ut illud sit motivum operandi, vel veniendi ad fidem, id non licet. Et hoc sequitur Gulielm. Redoan., 3 part., cap. 5, num. 23.

2. *Declaratur prima pars hujus sententiæ, et approbatur.* — Declaratur prius membrum, nam interdum infidelis non suscipit Baptismum, quia timet paupertatem, ut si derelicturus sit patriam, vel quia est Judæus oneratus usuris, et timet restitutionem. In his ergo casibus, ait Abbas licitum esse, vel remittere usuras, si quis habeat ad hoc potestatem, vel offerre necessaria ad vitam, etiamsi patriam relinquat, vel offerre pecunias quibus solvat debita, et sic de aliis impedimentis. Quæ opinio quoad hanc partem mihi valde placet, dummodo non fiat pactum, ut statim dicam, nam in reliquo, illud est opus magnæ charitatis, et non habet umbram simoniæ, quia nulla est ratio pretii ibi considerata, sed tantum tolluntur impedimenta. Nec etiam est ibi periculum fictæ conversionis, nam supponitur quis affectus et dispositus ad conversionem, sed impediri ab executione propter tale impedimentum; vel certe licet non supponatur, præ-

videri potest illam occasionem et timorem humanum impedire dispositionem; licitum est ergo timorem illum auferre: nam, eo ipso quod datur aliquid ad tollendum obstaculum, satis declaratur illam non esse futuram rationem conversionis, sed aliam altiorem. Quoad hanc ergo partem, verissima est sententia Abbatis, et eam sequuntur ibi Felinus, et Archidiaconus, Turrec., in d. c. *Quam pio*, Angel., Sylvester, et omnes citandi. At vero divisio Abbatis, quoad aliud membrum, nec est adæquata, nec ratio ejus pertinet per se ad simoniam, ut patebit.

3. *Duo modi, quibus aliquid dari potest intuitu conversionis, expenduntur.* — Dico ergo duobus modis posse aliquid dari alteri intuitu conversionis ejus, vel ut aliquid pertinens ad suam spiritualem salutem faciat. Primo, dando illud cum pacto expresso vel subintellecto: Do ut facias, ita ut qui recipit, promittat, et se obliget ex vi muneris. Secundo, dando simpliciter, vel eleemosynam faciendo, aut signa amicitiae ostendendo, ut alter paulatim bene affectus reddatur, et ad bonum faciendum facilius inducatur et inclinetur. Quando fit donatio hoc posteriori modo, licitum est allicere animum proximi ad conversionem, vel ad quodcumque exercitium virtutis, donis ac beneficiis. Et hoc expresse docuerunt Glossa, in dicto cap. *Quam pio*, et in cap. *Debet*, 23, quæst. 4, et in dicto cap. *Dilectus*, 2, de Simon. Quibus in locis consentiunt Doctores, et alii supra citati, et D. Thom. 2. 2, quæst. 100, art. 3, ad 4, et ibi Soto, et alii; et Medin., c. de Restit., quæst. 27, ad 4, et alii infra referendi. Et hoc probant jura in dicto c. *Debet*, ubi ait Augustinus unumquemque debere proximum ad Dei cultum adducere, non solum doctrina et disciplina, sed etiam beneficentiæ consolatione, id est, donis et beneficiis. Idemque sumitur saltem a simili ex Gregorio, in cap. *Qui sincera*, dist. 45, et ex aliis infra referendis. Ratio vero est, quia hoc non potest esse simoniacum, quia ibi non intervenit pactum, nec ratio pretii vel emptionis, sed liberalis donatio, et acceptio: illa vero intentio dandi, ut alter invitetur facilius ad virtutem, optima est; nulla ergo malitia, per se loquendo, hic intervenit.

4. Solum est cavendum ne tantus sit excessus in hujusmodi muneribus, ut tacite videatur alter ita moveri, ut principaliter trahatur ad fidem vel confessionem propter respectum humanum, aut ne videatur ingratus benefactori suo, vel ne careat illa commoditate: jam

enim tunc per excessum posset in hoc peccari. Sic enim licitum est precibus aliquem attrahere ad baptismum, pœnitentiam, vel religionem; tamen non debent esse preces adeo importunæ, ut moralem vim cogendi habere videantur; quia tunc exponitur alter, qui rogatur, periculo fictionis aut inconstantiae, et tunc posset esse actio peccaminosa, etiamsi proprie non esset simoniaca. Atque hinc etiam fit ut, licet is, cui talia munera donantur, intelligat quo fine et qua spe dentur ab alio, non peccet, nec sit simoniacus illa recipiendo, quia non accipit ut pretium, sed ut liberale donum, licet cum ea spe datum; nam etiam illa spes simoniaca non est, ut bene notavit supra Medin.; et similiter, si ille qui recipit donum, postea operetur actum virtutis cum respectu ad donum, ut sit alteri gratus, vel ut ei obsequatur, vel certe cum spe doni, si illud nondum recepit, nec est simoniacus ob eandem rationem, nec peccat, si non excludat proprium motivum virtutis, sed solum alio juvetur.

5. *An alius modus faciendi donationem cum pacto expresso illicitus sit.* — *Pars affirmans proponitur.* — At vero quando fit donatio, vel promissio priori modo, cum pacto vel conditione expressa, est major difficultas et controversia. Nam tale pactum nunquam licere tradit Bonif., in d. c. *Quam pio*, ubi prius posita quæstione simili, anxium se et dubium ostendit, nec videtur ironice loqui, ut Glos. dicit, sed serio, ut patet ex illis verbis, *Deum testificor*, etc., quia hoc juramenti genus non bene cadit super locutionem ironicam. Vere ergo affirmabat se esse anxium, fortasse tamen non propter magnitudinem quæstionis, sed quia timebat illos contristare, et ideo de modo respondendi dubitabat. Tandem vero hujusmodi pacta improbat, dicitque se nunquam legisse, Apostolos hoc modo invitasse homines ad fidem ac religionem. Quod secundo roboratur ex generalibus regulis juris, quod omnia pacta, et exactiones, seu conventiones in materia spirituali, reprobatae sunt, c. ultim. de Pactis, cap. *Quæsitum*, de Rer. permut., et in eod., cap. *Quam pio*. Constat autem materiam hujus promissionis aut largitionis spiritualem esse, qualis est receptio Baptismi, vel ingressus religionis; et eadem ratio est de cæteris operibus virtutum, solum ea spectando quatenus spiritualia sunt, et ad salutem proficua; ita enim in casu proposito spectantur. Quod autem emantur in utilitatem operantis, vel alterius, non videtur referre, quia semper manent

æque spiritualia. Unde Pontifex, in dicto cap. *Quam pio*, sic in virtute argumentatur: Talis actus est donum descendens a Patre luminum; ergo qui pro illo munus accipit, donum Spiritus Sancti vendit; qui vero largitur munus, donum emit. In qua ratione etiam supponit ibi intervenire verum et proprium pactum, et patet, quia est promissio, vel largitio onerosa, et sub conditione: Dabo, si feceris, vel, do ut facias.

6. Tertio, si liceret hoc modo temporale donum alicui dare ut vellet baptizari, eadem ratione liceret dare ut vellet baptizare, et ita posset omnis pactio simoniaca honestari. Sequela patet, quia tam spirituale opus est suscipere Baptismum, sicut dare. Unde si quis dicat in nostro casu illam non esse emptiorem, sed liberalem donationem factam sub ea conditione, non ad emendum Baptismum, sed ad inducendam voluntatem, et invitandam ut vellet baptizari, ita in administratione activa sacramenti, dicam me non emere sacramentum, sed donare sub conditione boni operis, inclinando voluntatem alterius ad illud faciendum. Atque hæc promissio posset fieri electori, si eligat Petrum, quem ego existimo esse digniorem; et electo, ut acceptet, si ego existimo præstiturum obsequium Deo, acceptando. Et sic de aliis innumeris. Quarto, si hic contractus esset licitus, liceret etiam religioni cum aliquo pacisci, quod si religionem ingrediat, dabit illi talia subsidia, vel tales honores, quod videtur expresse damnatum in dicto cap. *Quam pio*, et præ se fert magnam inordinationem contra spiritualitatem illius status. Similiter posset Episcopus promittere alicui beneficium, si ordinari se permitteret, et similia; quæ plane simoniaca reputantur. Sequela vero patet, quia in his omnibus dici potest dationem esse liberalem ad inclinandum animum alterius ad opus virtutis, non ad emendum illud.

7. *Pars negativa.*—In contrarium esse videtur auctoritas ipsiusmet Dei paciscentis cum hominibus, se daturum temporalia bona, si servaverint præcepta; tales enim sunt infinitæ promissiones in veteri Testamento. Et honorantibus parentes longævam vitam promittit, Exod. 12: *Ut sis longævus*, quam esse promissionem etiam vitæ præsentis, explicuit Paulus, 1 Timoth. 4, significans illam promissionem etiam nunc durare. Secundo, fit idem argumentum ex comminationibus poenarum etiam temporalium, per quas Deus inducit homines ad opera virtutis; nam poena,

et præmium æquiparantur, et temporalis poena pretio aestimari potest. Unde hæc eadem argumenta fieri possunt ex rebus humanis; nam licitum est parenti filium punire, si studiose non vivat, et illum per flagella et minas inducere ut operetur virtutem; ergo etiam donis temporalibus et promissionibus eorum id facere licet. Imo nihil videtur frequentius in bonis parentibus, qui suaviter student inducere filios ad opera virtutis; promittunt enim illis dona, et interdum meliorem hæreditatis partem, si obedientes sint, vel honesti, etc. Sic etiam interdum dominus promittit servo libertatem, si velit converti ad fidem, et non reprehenditur, sed laudatur. Imo auctoritate publica interdum promittitur malefactori infideli vita, si baptizari velit; hunc enim usum refert et approbat Med., loco infra citando. Sic etiam fidelis potest promittere infideli, ducturum se illam in matrimonium, si convertatur ad fidem, quæ conditio approbari videtur in cap. *Non oportet*, 18, quæst. 1. Item Gregorius, in cap. ult., 23, quæst. 6, ait servum infidelem et obduratum onerandum esse laboribus, ut vexatio det illi intellectum; ergo etiam poterit allici muneribus ac promissionibus.

8. *Ratio a priori.*—Tertio, argumentari possumus a priori, quia in hujusmodi pacto et promissione non est malitia simoniæ, nec alia cum fundamento affirmari potest; ergo. Minor, licet ad præsentem causam non referat, ut manifesta supponitur, quia intentio sic promittentis vel donantis bona est, ut constat; medium etiam non est malum, quia ex objecto saltem est indifferens, et ex fine fiet bonum, quia ad illum est utile, et non est perniciosum; et per illud non inducitur alius, vel ut fide operetur bonum, vel ut principaliter id faciat propter temporale commodum, neque ut hoc accipiat tanquam pretium virtutis, sed solum ut hinc aliquo modo alliciatur, et excitetur ad virtutem operandam, prout debet. Probat ergo major, quia ibi ex parte dantis vel promittentis non est emptio, quia ille nihil ab alio recipit, et nemo emit, nisi qui recipit aliquid a vendente: et eadem ratione non est venditio ex parte recipientis, quia nihil tradit danti, sed ipse sibi operatur. Et in hoc sensu videtur dixisse Sylvester, non esse hic periculum simoniæ, quia qui promittit, non accipit fidem, sed infidelis; et eandem rationem late prosequitur Medin.; et Card. etiam illa utitur. Aliter potest explicari hæc ratio, quia promissio vel donatio facta alteri sub conditione, quæ

in solam utilitatem, et favorem recipientis cedit, non censetur onerosa, sed mere gratuita et liberalis: et consequenter non potest esse occasio simoniæ; hæc enim sine contractu oneroso non committitur, ut dictum est. Antecedens commune axioma est juristarum, ut videre licet per Tiraquellum, et quos ipse refert in leg. *Si unquam*, in Gloss. *Donatione largitas*, num. 143; Hippolyt., in § 1, Instit. de Donat., num. 494; Menoch., cons. 154, num. 7. Et ratio sumitur ex præcedenti, quia quando conditio tota cedit in utilitatem alterius, cui fit promissio, promittens nihil recipit, et recipiens sibi tantum proficit; ergo non potest dici datio onerosa. Item ex generali ratione liberalitatis id colligi potest; nam liberaliter fit quod gratia alterius quis facit, et non gratia sui; sed ita est in præsentem, licet promissio fiat sub conditione, quia conditio ipsa est gratia alterius, non sui; ergo.

9. *A quibus auctoribus defendatur pars, quæ negat licere hanc donationem per modum pacti.*

—In hoc puncto, juxta contrarias rationes pro utraque parte positas, ita diversæ sunt opinioniones. Prima simpliciter negat licere dare aliquid, vel accipere hoc modo per viam pacti, Do ut facias, vel, Promitto sub tali conditione, ut fias religiosus, et non aliter, etc. Ita tenet divus Thomas, dicto artic. 3, ad 4, ubi Cajetanus tacendo consentire videtur, sicut et Sot. et Aragon. Valent. vero clarius adhærere videtur (licet in generali), disput. 6, quæst. 16, punct. 2, dub. 3; idem D. Thom. 2. 2, quæst. 189, artic. 9. Tenet hoc etiam expresse Panorm. cum aliis, quos refert in cap. *Dilectus*, 2, de Simon., num. 7, ubi idem sentit Felin., num. 2, referens Anton.; et idem tenet Anchar., et alii ibi; Archid. et Turrecrem., in dicto cap. *Quam pio*; Anton., 2 part., tit. 1, cap. 5, § 18, et tit. 12, cap. 2, § 1; Angel., *Simoniam*, 3, num. 29; Sylvest., quæst. 8, dicto 3; Tabien., num. 28 et 61; Armil., num. 30, et num. 50. Item Sylvest., verb. *Religio*, 2, quæst. 2. Et hanc partem amplexus est Bart., imo tanquam certam supponit in leg. *Titia*, ff. de Verb. obligat., num. 12. Ubi alii Legistæ idem sequuntur. Medin. etiam, in col. de Restit., q. 27, in fine (licet moveri videatur aliquibus rationibus, ex his, quas secundo loco posuimus), non audet contra hanc opinionem proferre sententiam, sed concludit: *Sed quia hæc alterius negotii sunt, et ad materiam de simonia pertinent, cum his quæ communiter dicuntur, transeamus.*

10. *Auctores partis oppositæ.*—Contrariam

sententiam indicat Gloss. in dicto cap. *Quam pio*, verb. *Intercentu*, 1, quæst. 2; clarius in cap. *De'et.*, 23, quæst. 4, ubi concludit: *Licite fit pactio ubi agitur de conversione alicujus ad fidem*; indicat tamen in ingressu religionis non licere, quia religio non est necessitatis, sicut baptismus vel fides; per hoc enim respondet ad cap. *Quam pio*. Idem sentit quantum ad conversionem ad fidem Gloss. 1, in d. cap. *Dilectus*, 2, de Simon., et non negat de religione et aliis actibus. Idem sentit Adrian., Quodlib. 9, artic. 3, ad 3 principale, saltem de baptismo, de aliis vero actibus obscure loquitur; tandem vero idem sentire videtur, citatque Card. Alex., in cap. 2, d. 4. Item Card., in dicto cap. *Dilectus*, 2, num. 3; similiter Sylvest., verb. *Gabella*, 5, quæst. 2, pro conversione ad fidem, admisit fieri posse pactionem. Id autem retractasse videtur in verb. *Simoniam*, ubi eodem modo loquitur de fidei et status religiosi susceptione. Refertur etiam pro hac sententia Navar., in capit. *Inter verba*, concl. 5, illat. 1, n. 20. Sed ibi in editione ultima latina nihil habet de pacto, sed de simplici datione, ut convertatur ad fidem. Refertur etiam Angel. in 2 p., in materia de Rest., quæst. Quis teneatur rest., art. 2 Quis a restit. sit liber., diff. 15, ubi ait sicut precibus, ita et pretio aliquem ad bonum allicere, licitum esse, sed nihil de pacto; et nomen pretii improprie videtur sumptum pro quocumque dono temporali, aperte enim tractat de liberali donatione. Eandem opinionem videtur sequi Molin., tract. 2 de justit., disput. 93, conclus. 4, ubi expresse approbat inductionem per donationem vel promissionem, etiam sub expressa conditione: *Si hoc feceris*, etc. Si tamen attente legatur, non recedit a communi sententia, ut statim declarabo. Hanc item sententiam late et sine distinctione ulla defendit Sancius, lib. 1 de Sponsal., disput. 39; et Leonard. Lessi., lib. 2, cap. 35, dub. 12, tractans specialiter de ingressu religionis, dicit non esse simoniam aliquem inducere pecuniis ad religionem, etiamsi intendam obligare illum; dicit tamen esse illicitum, quia scandalosum, et propter periculum inconstantiæ, et maxime propter cap. *Quam pio*.

11. *Judicium auctoris.*—In tanta varietate difficile est ferre judicium, et mihi quidem in re tam gravi durum videtur a communi recedere sententia, quam præcipui doctores Theologiæ, canonum et legum secuti sunt, D. Thom., Panormit. et Bart., cum multis sectatoribus, præsertim cum in dict. c. *Quam*